

Romuald A. Waśniewski

Problematyka prawna pracowniczych ogródków działkowych

Palestra 30/3(339), 39-56

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Opisana sytuacja może prowadzić do zakwestionowania autorytetu ustawodawcy konstytucyjnego i samej Konstytucji. Tak więc w dalszym ciągu pożądane jest wypełnienie przez konsekwentne ustawodawstwo zwykle realną i pozytywną treścią takich m.in. sformułowań Konstytucji PRL, jak „PRL zapewnia obywatelom nie-tykalność osobistą.”

Otwarte pozostawiamy pytanie: czy i jak dalece niedoskonałe przepisy prawne normujące instytucję przeszukania implikują nieprawidłową praktykę postępowania? Nieprawidłową ze względu na zasady autentycznego poszanowania i ochrony uprawnień jednostki w naszym państwie.

ROMUALD A. WAŚNIEWSKI

PROBLEMATYKA PRAWNA PRACOWNICZYCH OGRODÓW DZIAŁKOWYCH

W polskiej literaturze nieczęsto porusza się zagadnienia prawne ogrodnictwa działkowego. Tymczasem jego społeczne znaczenie ciągle się zwiększa. Pracownicze ogrody działkowe (w skrócie: „p.o.d.”) stanowią, siłą rzeczy, trwały składnik aglomeracji miejskiej, a ponadto stały się też przedmiotem szerokiego zainteresowania społecznego, także wyodrębniły się i wzmocniły prawnie i organizacyjnie.

Część pierwsza

I. WPROWADZENIE DO TEMATYKI

Spoleczne znaczenie ogrodnictwa działkowego

W Polsce stale utrzymuje się tendencja do wzrostu ogólnej powierzchni p.o.d. oraz tworzonych w nich działek.¹ Tendencja ta jest łatwo widoczna z poniższej tabeli:

---

¹ Rozwój oraz wzrost powierzchni p.o.d. w PRL określały następujące przepisy: uchwała nr 828 Prezydium Rządu z dnia 1 grudnia 1951 r. w sprawie zagospodarowania użytków rolnych w obrębie miast i terenów bezpośrednio przyległych (Mon. Pol. Nr 102, poz. 1483), uchwała Rady Ministrów i CRZZ z dnia 21 lutego 1961 r. w sprawie dalszego rozwoju p.o.d. w latach 1961—1965 (Mon. Pol. Nr 62, poz. 122), uchwała nr 111 Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 1972 r. w sprawie dalszego rozwoju p.o.d. do 1975 r. (Mon. Pol. Nr 27, poz. 50), uchwała nr 82 Rady Ministrów z dnia 31 czerwca 1977 r. w sprawie rozwoju p.o.d. do 1980 r. (Mon. Pol. Nr 15, poz. 82), uchwała nr 50 Rady Ministrów z dnia 6 marca 1982 r. w sprawie rozwoju ogrodnictwa działkowego do 1985 r. (Mon. Pol. Nr 9, poz. 56). Na ten temat por. także: S. Mizer a, W. Ram us: Ewidencja i gospodarka gruntami, Warszawa 1978, s. 441.

Tabela 1. Liczba p.o.d. w Polsce w latach 1918—1983

Lata	Ogółem	Powierzchnia (ha)	Liczba działek
1918	19	70	2.064
1928	51	238	6.344
1935	228	1.489	29.474
1939	606	3.085	49.097
1949	—	6.455	145.166
1958	2.573	13.411	280.412
1963	2.341	15.108	314.443
1970	4.069	18.873	393.000
1975	4.557	19.846	447.000
1980	5.404	27.133	614.000
1981	5.679	29.357	666.000
1982	6.171	32.286	735.000
1983	6.798	38.685	811.229

Zródła: RS 1983; W. Lubawy: Historia ogródków działkowych w Polsce, wyd. II, Warszawa 1939, s. 34; W. Lenkiewicz: Ogrody działkowe za granicą, TWP, Warszawa 1983, s. 20.

Wzrost powierzchni p.o.d. odbywa się przy jednoczesnym spadku obszaru użytków rolnych.² Na przykład w 1970 r. powierzchnia ogrodów działkowych stanowiła 0,09% użytków rolnych, a w 1982 r. — 0,17%.

Spoleczne znaczenie p.o.d. należy rozpatrywać na tle ogólnego rozwoju sił wytwórczych, przyspieszenia urbanizacji kraju i wzrostu zatrudnienia w gospodarce narodowej poza rolnictwem. Urbanizacja powoduje tworzenie się krajobrazu kulturowego, w którym człowiek powinien utrzymywać odpowiednią równowagę ekologiczną. Dlatego też nieprzypadkowo p.o.d. traktuje się jako tereny zwartej zieleni, które spełniają dużą rolę w utrzymywaniu jakości krajobrazu i czystości powietrza.

Jak świadczą o tym badania statystyczne, wydatki na żywność wykazują tendencję wzrostową i obecnie kształtują się w granicach 42—44% budżetów domowych wszystkich grup społeczno-zawodowych. Należy przypuszczać, że powyższa tendencja będzie się utrzymywała również w najbliższych latach. Rozwój p.o.d. oznacza także wzrost zbioru warzyw, owoców i krzewów jagodowych. Oblicza się, że we wszystkich ogrodach działkowych uprawia się ok. 60% warzyw i ziemniaków oraz 40% drzew owocowych ogółem w skali krajowej. Uprawa ogródków działkowych wpływa na odmienne ukształtowanie budżetów domowych ich użytkowników (ludności miejskiej), a w skali ogólnopolskiej — znacznie się przyczynia do wyżywienia narodu.

Wymienione powyżej najważniejsze zjawiska związane z systematycznym powiększaniem się arealu ogrodów działkowych spowodowały włączenie ich dalszego rozwoju do procesu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego. W ten

² W 1946 r. w Polsce na 1 mieszkańca przypadało 0,860 ha użytków rolnych, w 1970 r. 0,601 ha, w 1980 r. 0,539, a w 1982 r. 0,521 ha.

sposób nastąpiło prawne uznanie dużego znaczenia społecznego tych ogrodów. Warto też dodać, że z opracowywaniem różnych planów zagospodarowania przestrzennego wiąże się ściśle zagadnienie gospodarki gruntami, którego z różnych przyczyn nie można przedstawić w niniejszym artykule. Trzeba jednak powiedzieć, że grunty p.o.d. stanowią zawsze przedmiot własności Skarbu Państwa i są oddawane — na zasadach użytkowania — do uprawy ogrodniczej.

Geneza pracowniczych ogrodów działkowych

Pierwsze polskie ogrody działkowe zaczęły powstawać przeważnie na ziemiach byłego zaboru pruskiego (miasta: Poznań, Bydgoszcz, Grudziądz, Toruń oraz miasta śląskie).³ W literaturze przedmiotu podaje się, że w Grudziądzu w 1897 r. powstał pierwszy polski ogród działkowy. Budowa kolejnych ogrodów powoli zaczęła się upowszechniać i w innych miastach. Uważa się, że główną przyczyną ich rozwoju był przyspieszony rozwój stosunków społecznych w II połowie XIX w., zapoczątkowany przez rewolucję przemysłową. Zrazu ogrody działkowe nie miały jednolitej koncepcji funkcjonalnej i przestrzennej i były budowane jako ogrody robotnicze, filantropijne, rodzinne, a nawet sportowe.

Pod względem formalnoprawnym ogrody działkowe działały jako stowarzyszenia zarejestrowane, a w obrocie występowały pod jednolitą nazwą: Towarzystwo Ogrodu Działkowego (TOD). W 1927 r. powstał Związek Towarzystw Ogrodów Działkowych Rzeczypospolitej Polskiej (ZTODRP), przemianowany w 1939 r. na Centralny ZTODRP (CZTODRP). W II Rzeczypospolitej status prawny ogrodów działkowych nie został ustawowo unormowany. Jednakże trzeba podkreślić, że ich rozwój był poważnie dotowany z funduszy Skarbu Państwa.

W dniu 25 czerwca 1946 r. uchwalono dekret o ogrodach działkowych.⁴ W myśl tego dekretu ogród działkowy to obszar ziemi trwale na ten cel przeznaczony, położony w obrębie lub w pobliżu osiedla i zaopatrzony w niezbędne urządzenia ogrodnicze, sanitarne i społeczne. Dekret ten w zasadzie utrzymał dotychczasowy system wydzierżawiania gruntów i ustrój samorządu działkowego w formie TOD, a ponadto sprecyzował ściśle zakres podmiotowy osób fizycznych uprawnionych do użytkowania działki.

Ustrój ogrodów działkowych poddano reformie prawnej i organizacyjnej w ustawie z dnia 9 marca 1949 r. o p.o.d.⁵ Najważniejsze zmiany organizacyjne polegały na likwidacji TOD i na powierzeniu zarządu ogródkami związkom zawodowym, zrzeszonym w Centralnej Radzie Związków Zawodowych (CRZZ). Ponadto uściśleniu uległo prawo podmiotowe użytkownika ogródka. CRZZ została upoważniona do uchwalania regulaminów p.o.d. i wydawania wytycznych dotyczących ich zagospodarowania. W dniu 30 grudnia 1957 r. powstała Krajowa Rada POD (KR POD), w skład której wchodziła Zarządów Głównych ZZ, działacze samorządów działkowych i członkowie dokooptowani. Następnie w każdym województwie utworzono wojewódzkie zarządy POD (WZ POD). Ukonstytuowanie się tych organów zapoczątkowało proces wyodrębniania się samorządu działkowego z ram organizacyjnych ruchu związkowego.

Przedstawiona wyżej struktura organizacyjna ogrodnictwa działkowego utrzymała się do czasu uchwalenia obecnie obowiązującej ustawy z dnia 6 maja 1981 r.

³ Por. M. Kuropatwińska: Ogródek działkowy, wyd. II, Warszawa 1947, s. 4; W. Lenkiewicz: Ogrody działkowe (...), op. cit., s. 14; W. Lubawy: Historia (...) op. cit., s. 12.

⁴ Dz. U. RP Nr 34, poz. 208.

⁵ Dz. U. Nr 18, pcz. 117.

o p.o.d.⁶ Na podstawie tej ustawy oraz przez oparcie się na dotychczasowych strukturach organizacyjnych powstała nowa organizacja: Polski Związek Działkowców (PZD). W dniu 10 września 1981 r. został on zarejestrowany i uzyskał jednocześnie osobowość prawną. Statut PZD ustanowił następującą strukturę organizacyjną: Walne Zebranie Członków p.o.d. — Zarząd p.o.d.; Wojewódzki Zjazd Delegatów — WZ PZD; Krajowy Zjazd Delegatów — KR PZD. Przyjęcie takiej formuły ustrojowej oznacza rozdzielenie organów uchwalodawczych i wykonawczych, co jest nowym osiągnięciem w historii polskiego ogrodnictwa działkowego.

Funkcje pracowniczych ogrodnów działkowych

Przepis art. 2 ustawy o p.o.d. stanowi, że ogrody działkowe zapewniają ludziom pracy i ich rodzinom aktywny wypoczynek, możliwość prowadzenia przede wszystkim na własne potrzeby upraw ogrodniczych oraz są składnikiem terenów zielonych i rekreacyjnych. Zacytowany artykuł jest próbą wymienienia funkcji pełnionych przez ogród działkowy. Rozszerzająca wykładnią obecnej ustawy o p.o.d., przepisów wykonawczych i literatury przedmiotu pozwala stwierdzić, że ogród działkowy pełni funkcję ekonomiczną, rekreacyjno-wypoczynkową, ekologiczną i socjologiczno-rodzinną.

a) Funkcja ekonomiczna

Funkcja ekonomiczna historycznie była i pozostaje nadal dominująca. Rozumie się przez nią dochód pomiędzy wartością artykułów uzyskanych z uprawy ogródka działkowego a nakładami nań poniesionymi. Funkcja ekonomiczna jest realizowana w trzech formach:

- uzyskiwanie naturalnych owoców, warzyw, jagód, ziemniaków, kwiatów, miodu, mięsa króliczego, drobiu itp.,
- otrzymywanie dochodu z odsprzedaży artykułów rolnych,
- odmienne ukształtowanie struktury budżetu domowego.

Dochód otrzymywany z uprawy ogródka działkowego oblicza się bez kosztów własnej pracy, odejmując od ogólnej wartości artykułów otrzymanych zeń (wrażonych w cenach detalicznych obowiązujących w handlu społecznym) nakłady materialno-pieniężne. Do tych nakładów zaliczamy:

- opłaty stałe (rata opłaty inwestycyjnej, wpisowe, czynsz dzierżawny, opłata za wodę),
- koszty ogólnoprodukcyjne (amortyzacja altany i jej ubezpieczenie, amortyzacja narzędzi, koszty obornika, mieszanek uprawowych i środków ochrony roślin),
- nakłady na uprawę warzyw, drzew owocowych, krzewów jagodowych i ziemniaków (nasiona, sadzonki, materiał szkółkarski, folia).

Oblicza się, że np. w 1983 roku przeciętny działkowiec otrzymywał czysty dochód w wysokości 13.622 zł. Dochód z ogródka działkowego stanowi zawsze przychód budżetu domowego.

b) Funkcja rekreacyjno-wypoczynkowa

Treść funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej przejawia się w praktycznej możliwości odnowienia sił fizycznych i twórczych użytkownika ogródka, a także członków jego rodziny. Niekiedy funkcja ta może obejmować również różne organizacje

⁶ Dz. U. Nr 12, poz. 58 (zwana w dalszym ciągu „ustawą o p.o.d.”); zmiana: Dz. U. z 1985 r. Nr 12, poz. 59.

społeczne lub grupy mieszkańców (np. w razie urządzania ogrodów otwartych). Mówiąc o użytkowniku ogródka działkowego, trzeba pamiętać, że występuje on w dwóch rolach społecznych, których zakres jest rozbieżny. Świadczenie pracy w roli pracownika różni się od pracy wykonywanej podczas uprawy ogródka. Fakt ten stanowi szczególną cechę omawianej tutaj funkcji.

Najczęściej spotykanymi formami rekreacji i wypoczynku w p.o.d. są:

- organizowanie małych wczasów przy współudziale PKPS, TPD i ZHP,
- organizowanie spotkań towarzyskich, zawodów sportowych, wystaw, gier, itp.,
- udostępnianie ogródków dzieciom, młodzieży, emerytom i rencistom.

c) Funkcja ekologiczna

Ciągły rozwój sił wytwórczych powoduje stałe przekształcanie krajobrazu. Zasadą jest, że p.o.d. lokalizuje się przeważnie w miastach albo w ich pobliżu. Ekologiczna rola ogrodów działkowych na terenach miejskich polega na odpowiednim kształtowaniu ruchów powietrza, stosunków wodnych, promieniowania słonecznego oraz na zapobieganiu degradacji i erozji gleb.

W praktyce urzędniczej p.o.d. lokalizuje się często na nieużytkach, gruntach zdegradowanych lub glebach o niskiej klasie bonitacyjnej. W takich wypadkach ekologiczna funkcja jest bardzo widoczna. Wskutek budowy ogrodów działkowych dochodzi do zmiany rzeźby terenu, struktury podłoża i klasy bonitacyjnej, a w ostatecznym wyniku — do zwiększenia wartości biocenozy i powierzchni terenów zieleni miejskiej.

d) Funkcja socjologiczno-rodzinna

Środowisko społeczne działkowców jest grupą sformalizowaną o wspólnej więzi, świadomości i sprecyzowanych interesach. Cechy te w znaczeniu socjologicznym wyodrębniają go w sposób podmiotowy ze społeczeństwa. Wszystkie grupy działkowców są zrzeszone w PZD, który ma status organizacji społecznej ludu pracującego (o.s.l.p.).

W społeczeństwach uprzemysłowionych dochodzi do osłabienia związków krwi, występuje inne rozumienie więzi psychologiczno-emocjonalnej, powstaje rodzina mała, a małżonkowie pracują zawodowo. Obserwuje się także zwiększenie liczby wypadków rozpadu rodziny, co jest rzeczą szkodliwą społecznie.

Na tle tych nowych zjawisk można powiedzieć, że posiadanie ogródka umacnia w różny sposób więź rodzinną, podnosi prestiż społeczny, a tym samym przyczynia się do większej socjalizacji człowieka.

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA USTAWY O PRACOWNICZYCH OGRODACH DZIAŁKOWYCH

Podmiot i przedmiot regulacji ustawy o p.o.d. — Ujęcie prawnoporównawcze

Podmiotowy zakres ustawy o p.o.d. został określony przez art. 25 ust. 2, § 10 statutu PZD i pkt 1 uchwały nr 6/82 Prezydium KR PZD.⁷ Ścisłe określenie tego zagadnienia jest z pewnością dużą zaletą legislacyjną, a ponadto ma konkretne

⁷ Por.: Statut PZD zarejestrowany przez Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska w dniu 10 września 1981 r.; regulamin p.o.d. uchwalony dnia 29 października 1981 r. przez KR PZD; uchwałę nr 6/82 Prezydium KR PZD z dnia 26 marca 1982 r. w sprawie zasad przydziału działek w p.o.d. („Biuletyn PZD” nr 2, s. 26).

znaczenie społeczne i praktyczne. Zakres podmiotowy stanowi bowiem odpowiedź na pytanie, jakie osoby fizyczne mogą nabyć prawo podmiotowe użytkowania pracowniczej działki ogrodowej (p.d.o.). Przed przejściem do szczegółowej charakterystyki poruszanej problematyki należy stwierdzić, że prawo użytkowania działki ogrodowej może nabyć tylko osoba fizyczna, która łącznie spełnia następujące przesłanki:

- a) pozostaje w stosunku pracy,
- b) nie jest posiadaczem ani dzierżawcą działki gruntowej o powierzchni powyżej 0,01 ha,
- c) uiściła opłatę inwestycyjną odpowiedniej wysokości,
- d) ukończyła kurs kandydacki organizowany przez WZ PZD.

Powyższe przesłanki są lakoniczne i wymagają wykładni rozszerzającej.

Przepis art. 25 ust. 2 ustawy o p.o.d. stanowi, że działka ogrodowa może być przydzielona do użytkowania osobie pozostającej w stosunku pracy bądź prowadzącej zakład rzemieślniczy lub usługowy, wykonującej pracę nakładczą, emerytowi, renciście albo osobie korzystającej z pomocy społecznej. Istota problemu przejawia się tutaj w pojęciu „stosunku pracy”. Naturalnie, ustawa o p.o.d. nie precyzuje go, ponieważ jest to problematyka z zakresu prawa pracy.⁸ Zgodnie z tym prawem pracownikiem jest każda osoba pozostająca w stosunku pracy, który może powstać na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania i spółdzielczej umowy o pracę.⁹ Należy dodać, że prawo cywilne używa pojęcia „pracownik” w szerszym znaczeniu. Istota każdego stosunku pracy polega na tym, że pracownik zobowiązuje się do wykonywania określonej pracy za ustalonym wynagrodzeniem na rzecz zakładu pracy. Natomiast sam zakład pracy rozumie się w znaczeniu szerokim. Jest nim przedsiębiorstwo państwowe, państwowa jednostka organizacyjna, spółdzielnia, urząd, organizacja społeczna lub jednostka organizacyjna nie mająca osobowości prawnej.

Porównując zakresy art. 25 § 2 ustawy o p.o.d. i art. 2 k.p. należy stwierdzić, że zakres pierwszego przepisu jest szerszy od drugiego. Wniosek taki jest oczywisty, ponieważ art. 25 § 2 ustawy o p.o.d. poza pracownikami w rozumieniu prawa pracy obejmuje również rzemieślników, agentów, wykonawców pracy nakładczej na rzecz uspołecznionych zakładów pracy (chałupników), emerytów, rencistów i osoby korzystające z opieki społecznej.

Praca świadczona przez rzemieślników, agentów, chałupników albo osoby po-

---

⁸ Przedmiotem prawa pracy są stosunki pracy podporządkowanej oraz niektóre inne stosunki nierozdzielnie związane ze stosunkami pracy. Prawo pracy nie obejmuje pracy świadczonej na własny rachunek, pracy w swoim warsztacie rzemieślniczym, pracy w ramach czynów społecznych oraz jednostronnie wyznaczonej (Z. Salwa: Prawo pracy PRL w zarysie, Warszawa 1977, s. 10 i nast.; W. Szubert: Zarys prawa pracy, Warszawa 1980, s. 7). Por. w tej kwestii także niektóre inne przepisy, które regulują stosunki pracy zawiązującej się na podstawie przepisów prawa cywilnego bądź innych gałęzi prawa, jak np. uchwała nr 244 Rady Ministrów z dnia 19 listopada 1982 r. w sprawie wynagradzania za prace powierzone pracownikom przez uspołecznione zakłady pracy na podstawie umów o dzieło lub zlecenia (Mon. Pol. Nr 29, poz. 252) i uchwałę nr 23 Rady Ministrów z dnia 6 lutego 1984 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników zatrudnionych w organizacjach społecznych (Mon. Pol. Nr 4, poz. 32).

⁹ Por. art. 2 k.p., ustawę z dnia 26, czerwca 1974 r. (Dz. U. Nr 24, poz. 141; zm.: Dz. U. z 1979 r. Nr 16, poz. 91, z 1979 r. Nr 2, poz. 7 i z 1985 r. Nr 20, poz. 85) oraz art. 476 § 5 k.p.c. Zagadnienie stosunków pracy rozwijają szczegółowo przepisy wykonawcze, jak np. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 listopada 1974 r. w sprawie określenia stanowisk kierowniczych, na których zatrudnia się pracowników na podstawie powołania (Dz. U. Nr 15, poz. 268; zm.: Dz. U. z 1976 r. Nr 4, poz. 22).

siadające koncesje na wykonywanie działki gospodarczej polega na łączeniu uprawnień właścicielskich, drobnych środków produkcji i aktów zarządu.¹⁰

W skład grup społecznych uprawnionych do otrzymywania emerytury lub renty wchodzi pracownicy, adwokaci, chałupnicy, uczniowie szkół ponadpodstawowych, studenci szkół wyższych oraz osoby mające stypendia doktoranckie i sportowe.¹¹

Ostatnią grupę społeczną, o której jest mowa w art. 25 ust. 2 ustawy o p.o.d., są osoby uprawnione do świadczeń z opieki społecznej. Zalicza się do nich osoby, które pracy nie mogą świadczyć lub nie mogą utrzymać się z niej, np. sieroty, starcy, itp.¹²

Obowiązek ponoszenia opłaty inwestycyjnej jest jednym z głównych obowiązków statutowych każdego członka PZD. Opłatę tę w wysokości 15% lub 25% wartości kosztorysowej jednej działki uiszcza się na rzecz WZ PZD lub Zarządu p.o.d. Oprócz tego każdy członek PZD jest zobowiązany do zapłaty wpisowego w wysokości 1 000—2 000 zł, składki członkowskiej w wysokości 1—3 zł od 1 m² działki oraz dodatkowej opłaty za ponadnormatywną powierzchnię budynków albo w razie przeznaczenia tych budynków na prowadzenie działalności wytwórczej, handlowej lub usługowej. Jak dotychczas, jej wysokość nie została jeszcze ustalona. Można także dodać, że poza wyszczególnionymi rodzajami opłat istnieją jeszcze inne, jak np. opłaty za wodę, prąd, za brak osobistego wykonania określonej pracy na rzecz ogrodu, które mogą być uchwalane przez walne zebranie członków p.o.d. Wysokość tych opłat dodatkowych nie jest dokładnie określona; zależy ona od szeregu czynników występujących w danym ogrodzie działkowym. W zasadzie PZD jako osoba prawna i jego członkowie są zwolnieni od uiszczania obowiązujących podatków i opłat administracyjnych.

Ostatnią przesłanką niezbędną do otrzymania p.o.d. w użytkowanie jest ukończenie kursu kandydackiego, który ma na celu zapoznanie przyszłych działkowców z zasadami ich prawidłowego zagospodarowania oraz z przepisami ustawowymi, statutowymi i regulaminowymi. Zasadniczym kryterium podziału przy omawianiu zakresu podmiotowego osób fizycznych uprawnionych do nabywania prawa użytkowania p.o.d. jest rodzaj stosunku pracy, rozumiany szeroko jako forma więzi społecznej. Takie rozwiązanie legislacyjne jest zasadne, ponieważ dobrze oddaje ideę ogrodnictwa działkowego, pomyślanego jako ruch masowy. Mimo to istnieją pewne grupy społeczno-zawodowe, wobec których w sposób ustawowy wyłączono prawo użytkowania ogródków działkowych. Zalicza się do tych grup:

---

¹⁰ Status prawny wymienionych grup społeczno-zawodowych regulują następujące przepisy: ustawa z dnia 8 czerwca 1972 r. o wykonywaniu i organizacji rzemiosła (tekst jedn.: Dz. U. z 1983 r. Nr 7, poz. 40); ustawa z dnia 18 lipca 1974 r. o wykonywaniu handlu i niektórych innych rodzajów działalności gospodarczej przez j.g. nie uspołecznionej (Dz. U. z 1983 r. Nr 43, poz. 193); rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. z 1976 r. Nr 3, poz. 19); uchwała Nr 17 Rady Ministrów z dnia 18 lutego 1983 r. w sprawie o.w.u. między j.g.u. a osobami fizycznymi o świadczenie usług w zakresie placówek gastronomicznych, usługowych, zakładów hotelarskich i obozowisk turystycznych (Mon. Pol. Nr 7, poz. 44).

¹¹ Por. głównie ustawę z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267) oraz inne przepisy wprowadzające szczegółowe zasady ustalania świadczeń emerytalnych.

¹² Osoby te są wyszczególnione w nadal obowiązującej ustawie z dnia 16 marca 1923 r. o opiece społecznej (Dz. U. RP Nr 92, poz. 726; zm.: Dz. U. z 1974 r. Nr 65, poz. 399). Por. także zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 27 października 1954 r. o zakresie i trybie działalności opieki społecznej (Mon. Pol. Nr 93, poz. 496; zm.: Mon. Pol. z 1964 r. Nr 62, poz. 287).

- a) rolników indywidualnych,¹³
- b) członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, specjalistycznych lub spółdzielni, których podstawowym zadaniem jest prowadzenie zespołowego gospodarstwa rolnego,
- c) inne osoby objęte przepisem art. 25 ust. 2 ustawy o p.o.d., które posiadają bądź dzierżawią działki gruntowe o powierzchni 0,01 ha. To wyłączenie podmiotowe odnosi się np. do wieczystych użytkowników, właścicieli działek budowlanych albo użytkowników działek deputatowych,
- d) osoby fizyczne o nie ustalonym stosunku pracy,
- e) osoby prawne niezależnie od ich rodzaju.¹⁴

Wprawdzie osobom prawnym nie przyznano możliwości użytkowania ogródków działkowych, jednakże upoważnia się je do skutecznego oddziaływania na urządzenie całego ogrodu. Ponadto ponoszą one określone świadczenia na ich rzecz, ustalają zasady przydzielania ogródków, uczestniczą w kosztach ich budowy oraz udzielają pożyczek członkom PZD.

Polskie prawodawstwo zezwala na tworzenie różnych działek gruntowych na mocy innych przepisów niż ustawa o p.o.d. W rezultacie można więc powiedzieć, że ustawa ta nie reguluje zagadnienia działek pracowniczych całościowo. Istnieją bowiem inne działki, np. deputatowe, które mają cechy zbieżne z p.o.d. Przed podjęciem próby klasyfikacji wszystkich działek gruntowych jest rzeczą celową wymienienie ich cech wspólnych i różniących je. Do pierwszych, tj. wspólnych, należy zaliczyć trzy cechy: a) cel użytkowania przeważnie ekonomiczny (uprawa warzyw i owoców), b) obowiązek pozostawiania użytkownikom w określonym stosunku pracy, c) zbliżona powierzchnia działek. Natomiast z cech różniących działki gruntowe trzeba wymienić przede wszystkim miejsce położenia działek oraz inny ustrój organów zarządzających nimi.

Na podstawie aktualnego stanu prawnego można zaproponować poniższy wykaz występujących obecnie u nas działek gruntowych:

- a) działki budowlane, dzielące się na zagrodowe (siedliskowe), mieszkaniowe i letniskowe (rekreacyjne),
- b) działki deputatowe, przydomowe, przyzagrodowe, przydrożne, rybackie i rzemieślnicze.¹⁵

Podstawowym kryterium klasyfikacyjnym jest przeznaczenie działki, przez co rozumie się zabudowę albo rolnicze użytkowanie. Wymienione wyżej działki gruntowe tworzy się w granicach administracyjnych miast, na terenach wiejskich, obszarach Lasów Państwowych (LP) i pasa drogowego. Nabycie prawa podmiotowego może nastąpić na mocy decyzji administracyjnej, stosunku cywilnego albo szczególnego prawa rzeczowego ograniczonego.

¹³ Rolnik indywidualny jest to osoba prowadząca gospodarstwo rolne lub dział specjalny samodzielnie albo w charakterze współwłaściciela (współposiadacza). Por. w tej kwestii art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 14 listopada 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych (Dz. U. Nr 40, poz. 268). Por. także art. 138, 173 i 178 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. Nr 30, poz. 210).

¹⁴ Na temat złożonego zagadnienia osobowości prawnej — por. interesujące rozważania A. Kleina: Ewolucja instytucji osobowości prawnej (w:) Tendencje rozwoju prawa cywilnego (red. E. Lętowska), Wrocław 1983, s. 55 i nast.

¹⁵ Por. na ten temat: M. Frelek, S. Goraj, W. Fedorowski, E. Nowosielski: Geodezja rolna, Warszawa 1976, s. 39; S. Rakowski: Pojęcie działki budowlanej w świetle przepisów k.c., NP z 1968, nr 11, s. 375; L. Rybak: Ewidencja gruntów a księgi wieczyste, NP z 1973 r., nr 3, s. 375; S. Srocki: Jeszcze w sprawie pojęcia działki budowlanej i nieruchomości rolnej, NP z 1977 r. nr 1, s. 68; J. Szachulowicz: Sytuacja prawna działek letniskowych, „Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczo-Technicznej” Olsztyn 1978, nr 7, s. 98.

Status prawny działek budowlanych został unormowany przez różne przepisy prawne.¹⁶ Z reguły tworzy się je w toku procesu planowania przestrzennego na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa. Powierzchnia działek budowlanych wynosi przeważnie kilka arów.

Z drugiego rodzaju działek gruntowych największą ilościowo grupę stanowią działki deputatowe. Są one przydzielane do osobistego użytkowania oznaczonym osobom.¹⁷ Ich powierzchnia jest różna i może się kształtować w granicach 0,25, 0,30, 0,60 i 1 ha. Decyzję o przydzieleniu działki podejmuje organ zatrudniający pracownika. Dochód uzyskiwany z niej stanowi uzupełnienie wynagrodzenia za pracę.

Działki przydomowe są to działki położone na obszarze miast, na których znajdują się państwowe domy jednorodzinne i lokale w domach mieszkalnych, odpowiadających pod względem wielkości małym domom mieszkalnym, oraz te działki, które nie stanowią jeszcze nieruchomości rolnej.¹⁸

Prawo do działki przyzagrodowej może nabyć osoba, która wniosła wszystkie posiadane grunty w formie wkładu do spółdzielni. Powierzchnie tych działek oraz sposób ich wydzielania określa statut spółdzielni rolniczej. Według bieżącej praktyki samorządu spółdzielczego obszar działek przyzagrodowych określa się w granicach 0,30—0,60 ha. Zamiast działki przyzagrodowej członkowie spółdzielni mogą otrzymać ogród warzywny o powierzchni 0,01 ha.

Działki zaś przydrożne są to działki położone na obszarze pasów przydrożnych, o powierzchni maksymalnej do 2 ha, które wydzierżawia się na zasadach prawa cywilnego pracownikom służby drogowej lub innym osobom.¹⁹

Na zakończenie należy tu jeszcze nawiązać do przepisów regulujących akcję osiedleńczą na Ziemiach Odzyskanych, które pozwalały na przydzielenie rybakom

---

¹⁶ Por.: zarządzenie nr 2 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 20 stycznia 1968 r. w sprawie wskaźników zapotrzebowania terenów budownictwa na obszarze wsi (Dziennik Budownictwa Nr 3, poz. 12); zarządzenie Nr 9 Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 29 stycznia 1974 r. w sprawie wskaźników i wytycznych dla terenów mieszkalnych w miastach (Dziennik Budownictwa Nr 2, poz. 22); zarządzenie Nr 12 Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 14 czerwca 1980 r. w sprawie budownictwa domków letniskowych i wykorzystywania na cele letniskowe domków opuszczonych (Dz. Urz. Ministerstwa Administracji Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska Nr 3, poz. 7); zarządzenie nr 103 Ministra Rolnictwa z dnia 19 czerwca 1981 r. w sprawie wydzierżawiania i wynajmowania nieruchomości Państwowego Funduszu Ziemi (PFZ) (Dz. Urz. Ministerstwa Rolnictwa Nr 3, poz. 12); art. 56 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych (Dz. U. Nr 40, poz. 268) i art. 3 ustawy z dnia 10 czerwca 1974 r.—Prawo lokalowe (tekst jedn.: Dz. U. z 1983 r. Nr 11, poz. 55).

¹⁷ Por. art. 56 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r.—Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19), § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie praw i obowiązków pracowników LP (Dz. U. Nr 5, poz. 328), § 3 zarządzenia Nr 30 Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 17 sierpnia 1981 r. w sprawie zasad przydziału i sposobu korzystania z gruntów rolnych LP i w parkach narodowych (Dz. Urz. Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 1982 r. Nr 1, poz. 1) i Układ Zbiorowy Pracy dla pracowników przedsiębiorstw produkcji rolnej z dnia 28 grudnia 1974 r. (tekst ujednolicony wg stanu prawnego na dzień 1 stycznia 1981 r.).

¹⁸ Por. § 1 ust. 2 uchwały Nr 80 Rady Ministrów z dnia 6 kwietnia 1974 r. w sprawie wydzierżawiania stanowiących własność Państwa domów jednorodzinnych i lokali w małych domach mieszkalnych (Mon. Pol. Nr 13, poz. 91) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (tekst jedn.: Dz. U. z 1983 r. Nr 19, poz. 86).

¹⁹ Por. zarządzenie Nr 26 Ministra Komunikacji z dnia 30 stycznia 1980 r. w sprawie zbioru trawy i użytkowania na cele rolne rowów i pasów przydrożnych dróg publicznych (Biuletyn Ministerstwa Komunikacji Nr 6, poz. 15).

działek o powierzchni do 3 ha, rzemieślnikom do 2 ha, a innym grupom pracowniczym do 1 ha.²⁰

Działki rzemieślnicze o powierzchni 2 ha w dalszym ciągu można tworzyć i wydzierżawiać na podstawie zarządzenia nr 103 Ministra Rolnictwa z dnia 19 czerwca 1981 r. w sprawie wydzierżawiania i wynajmowania nieruchomości PFZ. Zarządzenie to jest obecnie jedynym aktem prawnym, który zezwala na uprawę nieruchomości rolnej bez posiadania kwalifikacji do prowadzenia gospodarstwa rolnego.

²⁰ Na mocy dekretu z dnia 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziemi Odzyskanych i b. Wolnego Miasta Gdańska (Dz. U. Nr 49, poz. 279).

Część druga

I. STATUS PRAWNY GRUNTÓW PRACOWNICZYCH OGRODÓW DZIAŁKOWYCH

Ogród działkowy przedmiotem własności państwowej

Zgodnie z ogólną teorią prawa przedmiot własności rozumie się w sensie ekonomicznym, konstytucyjnym i cywilistycznym.¹ Prawo własności środków produkcji narzędzi i innych dóbr podlega ciągłemu, historycznemu rozwojowi, natomiast ich istota przejawia się w możliwości zaspokajania potrzeb ludzkich.

Dominującym typem własności w PRL jest własność państwowa, pojmowana w znaczeniu konstytucyjnym jako mienie. Jej przedmiot składa się z różnych składników majątkowych, środków produkcji i gruntów (nieruchomości). Przedmiot własności państwowej rozciąga się także na grunty p.o.d., które powiększają zarazem wielkość jego substancji majątkowej. Stwierdzenie to jest jedną z głównych zasad ustrojowych ogrodnictwa działkowego.²

Przy omawianiu statusu prawnego p.o.d. warto podkreślić, że są one lokalizowane wyłącznie na gruntach państwowych, nabytych lub wykupionych przez terenowe organy administracji państwowej (t.o.a.p.), znajdujących się w ich samodzielnym posiadaniu albo na nieruchomościach PFZ.³

Wymieniona wyżej regulacja podmiotowego prawa własności ogrodów działkowych oznacza tym samym, że PZD jako osoba prawna i jego członkowie mogą nabyć tylko prawo szczególne użytkowania. Co więcej, takie rozwiązanie legislacyjne wyłączało możliwość zaliczenia p.d.o. do przedmiotu własności oso-

¹ Problematyka prawa własności od dawna omawiana jest w literaturze prawniczej. Z obszerniej literatury na ten temat można przykładowo wymieniać: T. Dybowski: Ochrona własności w polskim prawie cywilnym (rei vindicatio i actio negatoria), Warszawa 1972, s. 10; S. Grzybowski: Sytuacja prawna mienia ogólnonarodowego w k.c., PIP z 1965 r. nr 4, s. 534; W. Opalski: Mienie ogólnonarodowe w świetle prawa cywilnego, Warszawa 1975, s. 32; A. Stelmachowski: Wstęp do teorii prawa cywilnego, Warszawa 1984, s. 260; S. Wójcik: Regulacja własności w k.c. na tle zjawisk społeczno-gospodarczych (w:) Problemy współczesnego prawa cywilnego, Warszawa 1982, s. 155. Najnowsze ujęcie tego zagadnienia przedstawia W. Pańko: O prawie własności i jego współczesnych funkcjach, Katowice 1984.

² Wymieniona zasada jest zawarta w art. 8 ustawy o p.o.d.

³ Zgodnie z zarządzeniem nr 8 Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 14 kwietnia 1978 r. w sprawie ogólnych zasad prowadzenia i finansowania p.o.d. (Dz. Urz. Nr 2, poz. 6).

bistej.⁴ Ustawodawca, wypowiadając się co do gruntów p.o.d. na rzecz prawa własności Skarbu Państwa, podkreślił, że nie widział uzasadnionego interesu w tym, by wprowadzać zmiany prawno-organizacyjne ogrodnictwa działkowego. W świetle tych faktów proponowanie innych rozwiązań prawno-własnościowych przedstawiać będzie walor jedynie postulatyczny.

Przyjęcie zasady, że p.o.d. stanowią własność Skarbu Państwa, rodzi pytanie, jakie konkretne prawa i obowiązki organizacyjne ma członek PZD. Wydaje się, że najlepszą odpowiedzią na tak postawione pytanie będzie krótkie wyszczególnienie uprawnień działkowca:

- a) prawo użytkowania p.o.d. i jej urządzania — zgodnie z obowiązującymi w tym względzie zasadami,
- b) czynne i bierne prawo wyborcze,
- c) prawo uczestniczenia w pracach organów PZD i otrzymywania pomocy od nich,
- d) prawo korzystania z urządzeń i obiektów stanowiących własność PZD,
- e) prawo pierwszeństwa otrzymania działki w razie likwidacji dotychczasowego ogrodu,
- f) prawo otrzymania pożyczki od banku spółdzielczego na zagospodarowanie działki,
- g) prawo otrzymania zwrotu opłaty inwestycyjnej w razie likwidacji ogrodu lub ustania stosunku członkostwa,
- h) prawo otrzymania ulg przy regulowaniu należnych opłat na rzecz PZD lub ogrodu,
- i) prawo zachowania własności roślin, plonów i urządzeń znajdujących się na działce i nabytych ze środków finansowych członka,
- j) prawo chowu kur, królików i pszczół,
- k) prawo otrzymania odszkodowania za składniki majątkowe wymienione wyżej w pkt i) oraz prawo wystąpienia do sądu powszechnego o jego ustalenie,
- l) prawo wstąpienia w stosunek członkowski, np. w razie rozwodu, śmierci małżonka itp.,
- m) prawo zrzeczenia się członkostwa w PZD i użytkowania działki oraz wyznaczenia własnego kandydata w celu przydzielenia mu opuszczonej działki,
- n) prawo ustanowienia opiekuna działki w uzasadnionych wypadkach,
- o) prawo ubezpieczenia domków, altan i mienia ruchomego znajdującego się na działce,
- p) prawo noszenia odznaki PZD, otrzymania tytułu członka honorowego, odznaczeń resortowych, państwowych i odznaki działkowca,
- r) prawo otrzymania wynagrodzenia za pracę w zarządach PZD.

Najważniejsze zaś obowiązki działkowca są następujące:

- a) rozpoczęcie uprawy działki najpóźniej w ciągu 3 miesięcy od daty otrzymania. Całkowite jej zagospodarowanie musi nastąpić w terminie 2 lat,
- b) urządzenie działki zgodnie z zatwierdzonym projektem zagospodarowania (ogrodzenie, wybudowanie altany, wyznaczenie kwater roślinnych),
- c) terminowe uiszczanie należnych rodzajów opłat na rzecz PZD i ogrodu,
- d) przekazanie działki Zarządowi Ogrodu w razie uprawomocnienia się orzeczenia o pozbawieniu prawa użytkowania i członkostwa w PZD,
- e) przestrzeganie przepisów ustawowych, statutowych uchwał PZD i zasad współżycia środowiskowego,

⁴ Pogląd taki od dawna jest wysuwany w doktrynie. Por. w tej kwestii np. W. Opalski: Mienie (...), op. cit., s. 83 i J. Wasilkowski: Prawo rzeczowe, część I, Łódź 1956, s. 87.

f) branie czynnego udziału w pracach na rzecz ogrodu, szanowanie mienia PZD, zachowanie porządku i czystości na terenie ogrodu itp.

Rozważania doktrynalne wokół statusu prawnego gruntów p.o.d. nie mogą pominać milczeniem kategorii własności rolniczej od dawna wysuwanej w literaturze prawniczej.⁵ Jej zwolennicy twierdzą, że przedmiot własności rolniczej powinien składać się z nieruchomości rolnych i innych środków produkcji, podlegać wyłącznie uprawie rolnej i szczególnej ochronie jako dobro ogólnonarodowe. Porównując ogrody działkowe z ogólnie zarysowaną wyżej kategorią własności rolniczej, należy stwierdzić, że nie występują przeszkody prawno-ekonomiczne, aby oba rodzaje nieruchomości traktować na jednakowej płaszczyźnie. Trzeba także zaznaczyć, że grunty p.o.d. podlegają ochronie prawnej na ogólnych zasadach.⁶

W toku dalszej prawno-organizacyjnej analizy ogrodów działkowych należy powiedzieć, że ich przedmiot własności obejmuje:

- a) grunty,
- b) urządzenia ogrodu,
- c) rośliny (nasadzenia), urządzenia i inne obiekty działki ogrodowej.⁷

Problematyka prawa własności gruntu p.o.d. została już krótko przedstawiona, natomiast obecnie występuje jeszcze potrzeba zwięzłego ustosunkowania się do pozostałych składników majątkowych ogrodu. Otóż w skład urządzeń p.o.d. wchodzi np. drogi, rowy, ogrodzenie, sieć elektryczna, budynki itp. Stanowią one część przedmiotu własności społecznej w sensie cywilnoprawnym i są przeznaczone do zaspokajania potrzeb wszystkich użytkowników ogrodu.⁸ Przeważnie są one zakupowane ze składek członkowskich albo w Funduszu Rozwoju POD (FRPOD), a ich wartość i liczba zależą od rodzaju ogrodu i sposobu urządzenia. Zakres przedmiotu urządzeń działki ogrodowej może obejmować różne rośliny (warzywa, drzewa i krzewy owocowe), altanę, inspeky, ogrodzenie, ujęcia wodne itp. Stanowią one własność użytkownika działki, a w rozumieniu prawa cywilnego zalicza się je do przedmiotu własności osobistej.⁹

Rozróżnienie pojęć pracowniczego ogrodu działkowego i działki ogrodowej

Po przedstawieniu zagadnienia własności gruntów p.o.d. i ich urządzeń należy teraz zastanowić się bliżej nad samym pojęciem ogrodu działkowego, a także tworzonych w nich działkach ogrodowych. W tej materii istnieje legalna definicja p.o.d., która określa ogród jako obszar gruntu rolnego, podzielony na działki przeznaczone pod uprawy ogrodowe, oddane do użytkowania osobom fizycznym, wyposażony w urządzenia niezbędne do prowadzenia upraw oraz służący zarazem do wypoczynku użytkowników działek i innych osób. Powyższa definicja jest obszerna, a ponadto niepotrzebnie odwołuje się do funkcji ogrodu działkowego, które zostały już wymienione w przepisie art. 2 ustawy o p.o.d. Warto jednocześnie zaznaczyć, że istnieją inne definicje zbliżone do definicji p.o.d.¹⁰

⁵ Teoretyczną koncepcję tej własności najszerzej przedstawia M. Korzycka: *Ochrona własności rolniczej*, Warszawa 1979, s. 19 i A. Stelmachowski, B. Zdziennicki: *Prawo rolne*, Warszawa 1980, s. 223.

⁶ Por. art. 3 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 11, poz. 79; zm.: Dz. U. z 1984 r. Nr 35, poz. 188).

⁷ Podział ten opiera się na podstawie art. 8 i 13 ustawy o p.o.d. oraz § 4 i 9 regulaminu p.o.d.

⁸ Na mocy art. 126 k.c.

⁹ Na mocy art. 132 k.c.

¹⁰ Na przykład zarządzenie Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych oraz Gospodarki Komunalnej z dnia 21 marca 1970 r. w sprawie ustanowienia normatywu tech-

Ustawowa definicja p.o.d. składa się zasadniczo z trzech elementów: przedmiotowego, podmiotowego i majątkowego. Element przedmiotowy obejmuje grupę i rodzaj użytku gruntowego (gruntu rolnego), jego powierzchnię oraz gleboznawczą klasyfikację; podmiotowy — osobę fizyczną wraz z przysługującym jej prawem użytkowania pojedynczej działki ogrodowej, a majątkowy — różne urządzenia będące przedmiotem własności PZD.

Ogrody działkowe zalicza się zawsze do gruntów rolnych, w skład których wchodzi też grunty pod stawami rybnymi, zbiornikami wodnymi, budynkami, zadrzewieniami, zakrzewieniami, pasami przeciwwietrznymi, urządzeniami przeciwerozojnymi, ogrodami botanicznymi, urządzeniami melioracji wodnych, grunty zrehabilitowane i torfowiska. Z przedstawionego wyczerpania widać wyraźnie, że zakres gruntu rolnego jest znacznie szerszy od użytku rolnego, który dzieli się na grunty orne, sady, łąki i pastwiska. Mówiąc o strukturze użytkowania, trzeba także dodać, że ogrody działkowe zalicza się do gruntów ornich poddawanych uprawie. Natomiast nie zalicza się ich do sadów.

Na podstawie normatywu technicznego można wyróżnić minimalne, optymalne (przeciętne) i maksymalne normy powierzchniowe p.o.d.: 2,07 ha (50 działek), 12,3 ha (300 działek) i 20,5 ha (500 działek). Wielkości te ulegają niewielkim zmianom w razie projektowania ogrodów z programem dodatkowym. Dopuszcza się także tolerancję norm w granicach $\pm 10\%$.

Grunty p.o.d. podlegają gleboznawczej klasyfikacji, która jest prawną konsekwencją ich przynależności do gruntów rolnych.¹¹ Ustalenie klasy bonitacyjnej ma charakter jedynie informacyjny, ponieważ ani organy statutowe PZD, ani użytkownicy działek nie są zobowiązani do uiszczania podatku gruntowego i innych opłat administracyjnych.

Pojęcie osoby fizycznej stanowiącej podmiotowy element definicji p.o.d. należy rozumieć w znaczeniu prawa cywilnego przy uwzględnieniu szczególnych przepisów prawa pracy.¹² Istota rzeczy sprowadza się do posiadania przez tę osobę pełnej zdolności do czynności prawnych, umożliwiającej samodzielne wykonywanie ról społecznych. W praktyce może niekiedy dojść do kolizji norm statutowych PZD z przepisami prawa pracy, albowiem zgodnie z nim pracownikiem może być każda osoba fizyczna po ukończeniu 14 lat. W wypadkach takich powstaje pytanie, czy pracownik małoletni może nabyć prawo użytkowania działki ogrodowej. Wydaje się, że odpowiedź na to pytanie powinna być przecząca. Należy tu mianowicie przyjąć, że § 10 ust. 1 statutu PZD jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 25 ust. 2 ustawy o p.o.d. i że powinien podlegać wykładni zawężającej, tak aby osoba fizyczna pozostająca w stosunku pracy oznaczała każdego pełnoletniego pracownika.

---

nicznego projektowania stałych p.o.d. (tekst jedn.: Biuletyn PZD z 1982 r. nr 3, s. 22), zwany w dalszym ciągu w skrócie „normatywem technicznym”, definiuje ogród działkowy jako teren zieleni przeznaczony na ten cel w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, podzielony na działki, ogrodzony, wyposażony w urządzenia niezbędne do prowadzenia upraw roślin ogrodowych i do korzystania z wypoczynku.

¹¹ Na podstawie § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 1956 r. w sprawie klasyfikacji gruntów (Dz. U. Nr 194, poz. 97; zm.: Dz. U. z 1957 r. Nr 5, poz. 21 i 1972 r. Nr 49, poz. 317) oraz art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku gruntowym (Dz. U. Nr. 52, poz. 268).

¹² Por. w tej mierze: A. Stelmachowski: Wstęp (...), op. cit., s. 242; A. Wolter: Prawo cywilne — Zarys części ogólnej, Warszawa 1968, s. 146; art. 22 § 2 k.p. § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 21 października 1974 r. w sprawie zatrudniania osób, które nie ukończyły 15 lat, oraz zwalniania młodocianych od odbywania przygotowania zawodowego i od obowiązku dokształcania (Dz. U. Nr 43, poz. 260); § 10 ust. 1 statutu PZD.

Element majątkowy definicji ogrodu działkowego składa się z urządzeń przykładowo wymienionych przez art. 12 ust. 3 ustawy o p.o.d. oraz ze środków trwałych. Pełne wyszczególnienie urządzeń ogrodu podaje normatywny techniczny. Można tutaj także dodać, że majątek ogrodu, będący zawsze przedmiotem własności PZD, podlega identycznym zasadom rachunkowości co i środki trwałe j.g.u., z tą tylko różnicą, że jest on zwolniony od obowiązku naliczania odpisów amortyzacyjnych.¹³

Ustawowe określenie p.o.d. jako pewnego obszaru gruntu rolnego pociąga za sobą konieczność zastanowienia się, czy ogród działkowy może być nieruchomością ziemską lub rolną. Odpowiedź na to pytanie powinna być pozytywna, ponieważ ogród działkowy spełnia wszystkie kryteria składające się na pojęcie nieruchomości. W szczególności chodzi tutaj o kryterium wyodrębnienia powierzchniowego, prawnego, o normy obszarowe, a także o możliwość rolniczego użytkowania ogrodu. Natomiast nie jest samodzielną nieruchomością pojedyncza działka ogrodowa.

Prawidłowa uprawa działki ogrodowej powinna polegać na poddawaniu jej nowoczesnym zabiegom agrotechnicznym i stosowaniu odpowiednich odmian drzew, krzewów i roślin, używaniu nawozów sztucznych. Na tym tle powstaje ogólne pytanie, w jakim zakresie wśród społeczności działkowców, mogą mieć zastosowanie przepisy prawa sąsiedzkiego (art. 144—154 k.c.). Przed udzieleniem odpowiedzi na to pytanie trzeba najpierw zaznaczyć, że wymienione normy prawa cywilnego, regulujące zakres wykonywania prawa własności nieruchomości, mają często swoje odpowiedniki również w regulaminie p.o.d.¹⁴ W związku z powyższym można zatem powiedzieć, że prawo sąsiedzkie prawie w całości i bezpośrednio obowiązuje w stosunkach między członkami PZD.

Drugim poważnym zagadnieniem wymagającym również rozstrzygnięcia w formie wykładni prawa jest tryb rozpoznawania spraw powstałych na tle użytkowania działek. W nawiązaniu do tego należy stwierdzić, że w tym względzie ma zastosowanie tryb wewnątrzdziałkowy w formie postępowania przed komisją rozjemczą oraz tryb drogi sądowej na zasadach ogólnych.¹⁵

Negatywne oddziaływanie na sąsiednią działkę, np. niewłaściwe stosowanie środków chemicznych, niszczenie plonów, przekroczenie granicy, może stanowić podstawę do wytoczenia skargi posesoryjnej (art. 344 k.c.). Natomiast w razie spowodowania szkody przez osobiste, bezprawne zachowanie się działkowca będą miały zastosowanie zasady odpowiedzialności deliktowej.

P.o.d. rejestruje się na tych samych zasadach, co i wszystkie inne nieruchomości państwowe. Jako właściciel wypisywany jest Skarb Państwa, a jako jednostka władająca — PZD, użytkujący grunty na podstawie decyzji administracyjnej o przekazaniu terenu. Grunty p.o.d. tworzą również samoistną jednostkę i grupę rejestracyjną.

¹³ Zasady postępowania inwentaryzacyjnego są szczegółowo uregulowane w zarządzeniu Ministra Finansów z dnia 16 września 1983 r. w sprawie ogólnych zasad prowadzenia rachunkowości przez j.g.u. (Mon. Pol. Nr 40, poz. 233), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 27 listopada 1983 r. w sprawie amortyzacji majątku trwałego j.g.u. (Dz. U. Nr 72, poz. 320) i w uchwale KR PZD z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie przeprowadzania inwentaryzacji majątku należności i zobowiązań p.o.d. (Biuletyn PZD z 1982 r. nr 3, s. 14 i 15).

¹⁴ Por. np. § 19 lit. h i k, § 20, § 45 lit. a, § 48 ust. 2, § 51 ust. 2, § 52, § 53, § 57 pkt 5, § 58 ust. 2 i § 78 lit. a, b i g.

¹⁵ Por. § 45 ust. 1 statutu PZD i § 72 regulaminu p.o.d., które stanowią, że wszelkie sprawy sporne powstałe na tle użytkowania działki, nieprzestrzegania statutu regulaminu, zasad współżycia społecznego i wydania uchwały o pozbawieniu prawa użytkowania działki oraz członkostwa ogrodu rozpatrują komisje rozjemcze. Ustrój komisji rozjemczych i zasady postępowania określa regulamin KR PZD z dnia 7 grudnia 1981 r. (Biuletyn PZD z 1982 r. nr 3, s. 7).

Rejestracja ogrodów działkowych dodatkowo została uregulowana przez związkowe przepisy wykonawcze.¹⁶ Nie wchodząc w szczegółowe rozważania w tej kwestii, trzeba powiedzieć, że rejestr ogrodu działkowego zawiera dane dotyczące jego nazwy, powierzchni, położenia, liczby działek i rodzaju (stały czy tymczasowy). Realizacja obowiązku rejestracji p.o.d. polega na prowadzeniu czterech rodzajów rejestrów. Są to:

- a) rejestr p.o.d. prowadzony przez KR PZD na podstawie karty rejestracyjnej,
- b) rejestr organów samorządu WZ PZD prowadzony przez KR PZD na podstawie ankiety,
- c) rejestr organów samorządu p.o.d. prowadzony przez WZ PZD na podstawie ankiety,
- d) rejestry członków p.o.d. prowadzone przez Zarząd Ogrodu.

W istniejącej obecnie definicji p.o.d. pomija się całkowicie sprawę ich lokalizacji. Tymczasem pod względem historycznym ogrody działkowe były zawsze lokalizowane na terenie miast lub w ich pobliżu. Następnie stwierdzenie, że p.o.d. stanowi samoistną nieruchomość w rozumieniu prawa cywilnego, stwarza obowiązek zaznaczenia tego w proponowanej tutaj zmianie definicji ogrodu działkowego. W rezultacie nowych przemyśleń można by powiedzieć, że p.o.d. jest to ściśle określony obszar gruntu rolnego, położony na terenie miast, zarejestrowany, podzielony na działki, wyposażony w urządzenia niezbędne do prowadzenia upraw ogrodowych i będący przedmiotem odrębnego prawa własności Państwa.

W przeciwieństwie do ustawowej definicji ogrodu działkowego, w ustawie o p.o.d. ani w literaturze przedmiotu nie podaje się definicji działki ogrodowej. Tymczasem jest ona potrzebna i można ją zaproponować głównie na podstawie bogatego materiału normatywnego. W nawiązaniu do tego pracowniczą działkę ogrodową można by określić jako część powierzchni ogrodu działkowego, powstałą przez jego geodezyjny podział i będącą przedmiotem prawa użytkowania wykonywanego przez uprawnioną osobę fizyczną. Podana definicja wymaga krótkiego, poniższego uzasadnienia.

W ustawie o p.o.d. jednoznacznie jest sformułowany obowiązek ich podziału na poszczególne działki o powierzchni 0,03—0,05 ha w ogrodach stałych i 0,03—0,15 ha w ogrodach tymczasowych.¹⁷ Osoba fizyczna może nabyć tylko prawo użytkowania, będące odrębnym rodzajem prawa rzeczowego ograniczonego, ponieważ własność ogrodu przysługuje wyłącznie Państwu. Natomiast przez uprawnioną osobę fizyczną należy rozumieć każdego pełnoletniego pracownika lub inną osobę, której stosunek pracy wiąże się na podstawie przepisów szczególnych.

Powstanie, treść i wygaśnięcie prawa użytkowania pracowniczej działki ogrodowej

W klasycznym cywilistycznym ujęciu użytkowanie jest to prawo używania rzeczy cudzej oraz pobierania z niej pożytków z obowiązkiem zachowania substancji i do tymczasowego przeznaczenia. Prawo użytkowania p.d.o., aczkolwiek jest bardzo zbliżone do cywilistycznego rozumienia użytkowania, nie jest takim prawem. W zasadzie jest to odrębny rodzaj użytkowania polegający na urządzeniu dział-

¹⁶ Por. art. 31 ustawy o p.o.d. i uchwałę KR PZD z dnia 20 września 1981 r. w sprawie przeprowadzenia rejestracji p.o.d. (Biuletyn PZD z 1982 r. nr 3, s. 77).

¹⁷ Sposób podziału określa ogólnie zarządzenie Ministra Rolnictwa Nr 173 z dnia 31 października 1969 r. w sprawie geodezyjnego podziału terenów budowlanych budownictwa mieszkaniowego i zagrodowego (Dz. Urz. M. Roln. Nr 13, poz. 114) i rozporządzenie Ministra Gospodarki Przestrzennej z dnia 16 stycznia 1984 r. w sprawie świadczenia usług gospodarczych i kartograficznych przez J.g.u. (Dz. U. Nr 10, poz. 42).

ki ogrodowej i jej zagospodarowaniu zgodnie z wymaganiami agrotechnicznymi, przepisami statutowymi i regulaminowymi. Więcej nawet, można by powiedzieć, że jest to „prawo na prawie”, ponieważ przy oddawaniu działek do użytkowania występuje trójpodmiotowy stosunek prawny. Stosownie do tego należy wymienić prawo użytkowania PZD obejmujące cały ogród działkowy i prawo użytkowania uprawnionej osoby fizycznej dotyczące pojedynczej działki ogrodowej. Można także zaznaczyć, że treść obu rodzajów użytkowania jest różna. Działalność bowiem PZD nie sprowadza się jedynie do pełnienia roli podmiotu stosunku prawnego. Jest ona znacznie szersza, gdyż organizacja ta występuje także jako podmiot, któremu powierzono do zarządu część własności społecznej.

Prawo użytkowania p.d.o. nabywa się w chwili spełnienia następujących dwu przesłanek:

- a) podjęcia przez Zarząd Ogrodu lub WZ PZD pozytywnej uchwały o przydzieleniu działki i przyjęciu w poczet członków PZD. Uchwała ta zapada większością głosów przy obecności połowy członków Zarządu,
- b) uiszczenia przez osobę fizyczną w odpowiedniej wysokości wpisowego, składki członkowskiej i opłaty inwestycyjnej.

Mówiąc dalej o prawie użytkowania działki ogrodowej trzeba powiedzieć, że jest to prawo w zasadzie bezterminowe, nierozrządalne, bezdziedziczne i majątkowe odpłatne i nieobciążalne. Między użytkowaniem w rozumieniu prawa rzeczowego i w myśl ustawy o p.o.d. występują liczne różnice, które przejawiają się w ich treści, rodzajach i sposobach wygaśnięcia. Ustanowienie prawa użytkowania działki ogrodowej nie wymaga także formy aktu notarialnego.

Treść przedstawionego tutaj prawa użytkowania najlepiej oddaje § 15 regulaminu p.o.d., zgodnie z którym członek PZD nabywa jedynie prawo użytkowania przydzielonej działki. Nie może samowolnie dokonywać zmiany wydzierżawiania lub stosować innych form odstąpienia w całości lub części otrzymanej działki. Istota prawa użytkowania p.d.o. w znaczeniu gospodarczym polega na wybudowaniu altary i innych urządzeń i stosowaniu kwatrowego systemu uprawy zgodnie z cyklami wegetacyjnymi, zasadami planowania i ochrony roślin. Rozpoczęcie uprawy działki musi nastąpić najpóźniej w ciągu 3 miesięcy od dnia jej przydzielenia — odpowiednio do przyjętego planu zagospodarowania ogrodu.

Na podstawie aktualnego stanu prawnego można podać następujące wypadki wygaśnięcia prawa użytkowania:

- a) utrata uprawnień podmiotowych,
- b) zrzeczenie się prawa użytkowania,
- c) pozbawienie prawa użytkowania i członkostwa PZD,
- d) likwidacja p.o.d.,
- e) śmierć członka PZD lub obojga małżonków.

Utrata uprawnień podmiotowych — art. 25 ust. 2 ustawy o p.o.d. — oznacza, że użytkownik przestał być pracownikiem albo nie należy już do grup społeczno-zawodowych uprawnionych do otrzymania działki.

Zrzeczenie się prawa użytkowania działki ogrodowej polega na sporządzeniu pisemnego oświadczenia w tym względzie w Zarządzie Ogrodu. Każdy zrzekający się członek PZD może wskazać inną osobę w celu przekazania jej dotychczasowej działki.

Prawo wskazania własnego kandydata do objęcia działki ogrodowej w posiadanie nie wiąże organów PZD, albowiem zgodnie z § 63 ust. 2 regulaminu p.o.d. ostateczna decyzja w tej kwestii należy do kompetencji Zarządu Ogrodu.

Jak wiadomo, członkostwo PZD jest nierozdzielnie związane z przydzieleniem

działki w użytkowanie. Na tym tle powstaje ogólne zagadnienie rozgraniczenia uprawnień podmiotowych członka PZD i zakresu kompetencji organów statutowych tej organizacji. W szczególności zastanowić się trzeba, czy sprawy ze stosunku członkostwa z PZD są sprawami cywilnymi, administracyjnymi czy też wyłącznie statutowymi.¹⁸ Jest to problem o dużym znaczeniu dla teorii i praktyki. W moim przekonaniu sprawy wynikające ze stosunku członkostwa z PZD i uchwały jego organów nie należą do drogi administracyjnej (art. 1 k.p.a.). Organy PZD nie mają uprawnień organów administracji państwowej, a po drugie — przepisy ustaw szczególnych nie przekazują takich spraw na drogę postępowania administracyjnego.¹⁹ Można natomiast twierdzić, że wymienione sprawy stanowią roszczenie ze stosunku pracy i stosownie do tego podlegają kompetencji sądów pracy (art. 262 § 1 k.p.) i procesowemu trybowi rozpoznawania. Z całą pewnością roszczenia w zakresie członkostwa w PZD podlegają kompetencji komisji rozjemczej I instancji, a to na podstawie § 45 ust. 2 lit. b) i § 6 ust. 1 ich regulaminu.

Akt pozbawienia prawa użytkowania i członkostwa jest karą dyscyplinarną za naruszenie zasad statutowych, regulaminowych lub za nienależyte zagospodarowanie działki. Wymierzenie tej najsurowszej kary następuje — po wysłuchaniu wyjaśnień działkowca — w formie uchwały Zarządu Ogrodu.

Likwidacja p.o.d. może odbyć się w całości lub części, a decyzja w tej sprawie jest podejmowana przez organy przedstawicielskie lub planistyczne. Likwidacja ogrodu działkowego odbywa się w szczególnym trybie i powoduje dodatkowe uprawnienia dla dotychczasowych użytkowników działek. W znaczeniu prawa likwidacja jest równoznaczna ze zmianą obiektu powierzchniowego. Przez tryb likwidacji ogrodu powinno się rozumieć określone postępowanie mające na celu jego całkowite lub częściowe ustanie. Ogrody działkowe mogą być likwidowane w gospodarczo i społecznie uzasadnionych wypadkach oraz za zgodą KR PZD. Pod względem prawnym tryb likwidacji rozpoczyna się od wydania decyzji o wygaśnięciu użytkowania PZD i sporządzenia protokołu zdawczo-odbiorczego.

Likwidacja ogrodu działkowego wskutek np. zmiany przeznaczenia gruntu powoduje konkretne uprawnienia dla jego użytkowników. Należy zaliczyć do nich prawo otrzymania następującej działki w nowo powstałym p.o.d. oraz prawo otrzymania odszkodowania od jednostki organizacyjnej, na rzecz której zlikwidowano ogród (inwestora) za wszystkie składniki majątkowe będące przedmiotem własności osobistej działkowca. Wysokość tego odszkodowania obejmuje także wartość nie zebranych plonów. Wymienione odszkodowanie nie przysługuje w razie likwidacji ogrodu czasowego.

Przepisy regulujące status prawny p.o.d. stanowią, że małżonkowie mają prawo do jednej działki. W zasadzie w razie ustania małżeństwa prawo jej dalszego użytkowania nabywa pozostały małżonek. Natomiast w razie śmierci obojga małżonków prawo użytkowania wygasa. Wynika stąd w sposób oczywisty, że działka ogrodowa nie podlega dziedziczeniu na zasadach prawa cywilnego. Spadkobiercy w osobach dzieci albo rodziców mają prawo pierwszeństwa do otrzymania opróżnionej działki w użytkowanie. Mają oni obowiązek złożenia Zarządowi Ogrodu postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

¹⁸ Por. w tym względzie sformułowania art. 1 i 476 § 1 znowelizowanego k.p.c., art. 186 k.p.a. i § 45 ust. 1 i 2 statutu PZD.

¹⁹ Pojęcie organu administracji państwowej podaje art. 125 i 137 ustawy z dnia 30 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 41, poz. 185; zm.: Dz. U. Nr 62, poz. 286 i Dz. U. z 1984 r. Nr 31, poz. 100) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z 13 kwietnia 1984 r. w sprawie zasad organizacji i funkcjonowania urzędów terenowych organów organizacji państwowej (Dz. U. Nr 25, poz. 124).

II. WNIOSKI

Pora na wnioski. Są one następujące.

1. Ogrodnictwo działkowe w Polsce cieszy się przeszło 80-letnią tradycją. Pierwsze ogrody działkowe powstały w miastach uprzemysłowionych, a ich użytkownikami byli przeważnie robotnicy, uboga ludność miejska lub bezrobotni. Obecnie rozwój ogrodnictwa działkowego w sposób trwały został włączony do procesu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego.
2. P.o.d. pełni szereg funkcji, jednakże funkcja ekonomiczna w dalszym ciągu pozostaje w nich dominująca.
3. Zasadą ustrojową jest, że ogrody działkowe są przedmiotem własności państwowej. Zasada ta oznacza, że odpowiednie osoby fizyczne mogą nabyć tylko prawo odrębnego rodzaju użytkowania pojedynczych działek ogrodowych, którego zakres jest dokładnie określony głównie przez statut PZD i regulamin p.o.d.
4. P.o.d. i występujące w nim działki nie jest monolitem pod względem prawnym, własnościowym i gospodarczym. Ogrody działkowe zalicza się do gruntów rolnych. Oprócz tego mogą one stanowić samoistną nieruchomość rolną. W ustawie o p.o.d. odmiennie został ukształtowany status prawny urządzeń ogrodu i wydzielonych działek.
5. W ustawie o p.o.d., w przepisach statutowych i regulaminowych mało klarownie uregulowano charakter prawny decyzji (uchwał) organów statutowych PZD. W szczególności rzeczą bardzo ważną jest ustalenie, czy są to decyzje administracyjne, czy decyzje z zakresu prawa pracy, czy też wyłącznie decyzje statutowe, jako organizacji społecznej ludu pracującego.

Z NOTATNIKA OBROŃCY

MISCELLANEA KARNO-PROCESOWE (IV)

1. Nieterminowe zawiadomienie obrońcy o rozprawie (art. 305 § 2 k.p.k.)

Artykuł 305 § 2 k.p.k. nakazuje w formie kategorycznej odroczyć rozprawę, jeżeli oskarżony lub jego obrońca nie zostaną zawiadomieni o terminie rozprawy przynajmniej na 7 dni przed tym terminem [„(...) ulega odroczeniu”].

Komentarz Bafii i in. w wieloraki sposób podkreśla wagę dochowania terminu powołanego w tym przepisie stwierdzając, że jest on „podstawowym warunkiem, od którego zależy możliwość przeprowadzenia rozprawy”, chociaż w świetle tak sformułowanego twierdzenia nie wiadomo, dlaczego zaznacza, że „szczególne znaczenie ma doręczenie wezwania oskarżonemu”.

Słusznie komentarz podkreśla, że przepis ten stanowi gwarancję, która „zapewnia realizację prawa do należytego przygotowania się do rozprawy”. Przy tej „randze” naruszenia przepisu art. 305 § 2 k.p.k. dość zaskakujące jednak jest stwierdzenie, że obraza tego przepisu nie prowadzi nieuchronnie do uchylenia wyroku (V KR 222/74). Ale z drugiej strony, rzeczywiście trudno zaliczyć tę sytuację do którejkolwiek z bezwzględnych przyczyn uchylenia wyroku, enumeracyjnie wymienionych w art. 388 k.p.k.